

A délvidéki magyarság esélyei II.

Mielőtt a délvidéki magyarság nagymértékű eróziójáról és annak leküzdéséről bármit is szólnánk vagy megoldási lehetőségeket ajánlanánk, föltétlen elemezni kell a mostani helyzetét és a megmaradásának távlati lehetőségeit. Számba venni azokat a tényeket, amelyek e pusztulást meggátolhatnák, illetve lemondani mindazokról a feltételezett támogatásokról, amelyeknek nincs reális alapja. Az Aracs folyóirat ez évi első számában, **A délvidéki magyarság esélyei** címen (2004. III. 15. / IV. évf. 1. sz.) már kimerítően elemeztük a délvidéki magyarság helyzetét, ezért erre most nem térnénk ki. Csupán emlékeztetőül ismételjük meg azokat a tényezőket, amelyek ezt az állapotot determinálják, és amelyekről az említett írásban már szót ejtetünk.

A délvidéki magyarság túlélési esélyeit számtalan dolog befolyásolja. Ezek közül négyet mindenképp meg kell említeni: 1. a nemzetközi politikai helyzet, 2. az anyaország, pontosabban a magyar kormány viszonyulása, 3. a szerb kormány kisebbségpolitikája és 4. a délvidéki magyar társadalom vitalitása. Mivel mindezeknek az elemzése az említett írásban megtalálható, ezért most tovább lépve, csak a megoldásokra szorítkoznánk.

A megoldás, azaz az erózió megállítása csak a délvidéki magyarság erkölcsi megújulásától remélhető, amelynek alapföltétele többek közt **1. A családmódel-ideal megváltozása**, azaz az ideális család lélekszámának (a szülőket is beleértve) a háromról, illetve a négyről az ötre stb. való emelése, **2. az egészséges nemzettudat kialakítása**, **3. a bűnös nemzet tudatának a gyökeres megszüntetése**, **4. a teljes (nem csak szajkózott, látszólagos) egyenjogúság biztosítása**, **5. az otthonérzetnek a megteremtése**, amibe belefoglaltatik a területi és a személyes autonómia, valamint **6. a hosszú távú biztos jövőké kialakítása**.

A családmódel-ideal megváltoztatása, és egy új kialakítása igen bonyolult, minden apró részletre odafigyelő, hosszú folyamat, amely az egész társadalom segítségét igényli.

Köztudott, hogy a gyermekvállalást nem **csak** az anyagi jólét befolyásolja. Sokak véleménye szerint egyáltalán nincs rá kihatással. Sokkal inkább az erkölcsi normák, a szokások, az elkényelmesedett életstílus és a divat. Ma már nem divat kettőnél több gyermeket nevelni. Sőt, a nagycsaládosokat bizalmas körökben, összekacsintva még mindig gúnyos megjegyzések érik: „Úgy szaporodnak, mint a nyulak”, vagy „ha annyi gyereket összehoztak, akkor neveljék is föl”. Ezért a nagycsaládosok megbecsülésétől sajnos még nagyon messze állunk. A sajtóban, az elektronikus médiában nap mint nap hallani rémisztgetéseket a többgyermekes családok anyagi nehézségeiről, gondjairól, mintha a két gyermekkel nem lenne semmilyen probléma. Érthetetlen, hogy a nők mit meg nem tesznek a gyermekáldásért, az egy szem gyermeküket a legnagyobb kincsüknek tartják, viszont felfoghatatlan, hogy e kincsből mért nem vállalnak többet, hisz minden csak rajtuk múlik? Interjúadaskor, önéletrajzukban, de még az érettségi találkozókön is sokan az életük legnagyobb eredményének azt tartják, hogy fölneveltek egy vagy két gyermeket, holott ez alapvető emberi kötelességük. Dicsekvésre esetleg csak három gyermek után lenne joguk, hisz csak ez biztosíthatja a jövőt. A játékfilmekben, reklámoknál a plakátokról az egészséges életosztónnal rendelkező népeknél három-négy gyermek mosolyog a szülők mellett. Nálunk, magyaroknál mindig csak egy vagy kettő. A mi igazi családi boldogságunkat az egy vagy a két gyermek jelenti. A három, az már a nyomor. Pedig ahol elfér a kettő, a harmadik is fölcseperedhetne különösebb gond nélkül, persze ha ez lenne az ideal. Sokszor jelentéktelen dolognak tűnő, mindennapos, észrevétlen nyilatkozatok, gesztusok, megnyilvánulások gátolják a három gyermekes család-ideal elfogadtatását, amihez tetemesen hozzájárult a néhai kommunista rendszer: a falusi élet megnyomortásával, ami arra készítette a lakosságot, hogy egy vagy két törpeszobás panellakásokba költözzön. Természetesen ez ellehetetlenítette a nagycsaládos életformát

és a több gyermek vállalását. Mindezt még súlyosbította az anyaság szerepének a lezüllesztése és a nők munkába állítása anyagi kényszerűségből. Az ötven évig tartó életstílust nehéz lesz gyorsan visszafordítani, főleg akkor, ha az állam tétlen marad, s el sem kezdi a bajok orvoslását, és a médiumok valamint a társadalmi megnyilvánulások is mind a mai napig mindenhol az egy- vagy kétgyermekes családeideált népszerűsítik. Azaz nem is népszerűsítik, hanem ellenkezőleg, olyan erkölcsi rombolást végeznek, amit már épp ésszel nem lehet felfogni. Mintha a nemzet pusztulását óhajtánák.

Pedig, hogy ez megváltozzon, példaadásra van szükség, főleg a magyar értelmiség és a politikusaink részéről, hisz a magyar gyermekek szerb osztályokba való beíratása is akkor indult el, amikor a vezető értelmiségiek, a politikusaink, sőt, még a magyartanárok is a gyermeküket szerb iskolába adták. Ha ők ezt tartják jónak, akkor biztos ez is a helyes, véli a nép egyszerű fia, s mivel mindenki a legjobbat szeretné nyújtani a gyermekének, ezért ő is szerb osztályba íratja most gyermekét. Szólamokkal ezt megváltoztatni, miközben cselekedeteikkel mást bizonyítanak, nem lehet. Ne siránkozzon az a politikus, hogy rohamosan csökken a délvidéki magyarság lélekszáma, aki csak egy gyermeket nevel, ne buzdítson az az értelmiségi gyermekvállalásra, aki maga is csak egyet vállalt, és az a pedagógus se panaszkodjon, hogy nincs elég óvodás vagy iskolás gyermek és így munkanélkülivé válhat, aki csak egy gyermeknek adott életet. Az egyszerű embereket nem üres szónoklatokkal, hanem példamutatással lehet csak jobb belátásra és szemléletváltásra bírni. Természetesen ez még nem elég. **Vissza kell adni az anyaság tiszteletét, a család megbecsülését s támogatását.** De semmiképp sem olyan szórakozási szokásokkal, ahol a közszolgálati rádióban az a nótaszöveg járja, hogy „eladom a bőrkabátom, szétzavarom a családom” vagy „most jövök a kocsmából, a család meg ki a házból”, és erre mulatozik a közszolgálati rádió és tévé „jóvoltából” a Délvidék magyarsága. A család tiszteletének a visszaállítása mindenképp előfeltétele a nagyobb gyermekvállalásnak. Mert nem lehet szemléletváltást remélni akkor, amikor mind nagyobb méreteket ölt a házasság helyett az élettársi kapcsolat, ami bizonytalanságot jelent, hisz ez a kapcsolat bármikor megszűntethető. Kétségek közt pedig nem lehet gyermekeket nevelni. Nem erősíti a család tiszteletét, s nem növeli vonzását az egyéjszakás szerelmek népszerűsítése sem, pedig még a közszolgálati rádiók is ezt teszik a mind divatosabb ilyen tartalmú

dalszövegekkel. A transzvesztiták nyilvános szerepeltetése, a botrányos showműsorok mind az erkölcsi megújulást gátolják, ami érthetően ellehetetleníti a családmodell-ideál megváltoztatását is. Egy értékesebb társadalmi norma kialakításánál minden jelentős dologra oda kell figyelni, de a lényegtelennek látszó, apró mozzanatok is, mint például a szórakozási módozatok, a dalszövegek, plakátok, filmek stb., ha nem a többgyermekes családokat népszerűsítik, akkor semmilyen változás e téren nem remélhető. **Addig, amíg a magyar társadalom nem igényli az eltorzult erkölcsi szokásainak a megváltoztatását, akármilyen nemes tulajdonságokkal is rendelkezik, halálos kórt hordoz a lelkében.**

Az egykézű társadalom ugyanis semmiképp sem nevezhető egészségesnek. E közösségnek a biológiai ereje megcsappant, életképessége megfáradt, a jólét következtében ellustult, és ha e kóros állapoton mihamarabb nem lesz képes változtatni, akkor előbb-utóbb elsüllyed az egészségesebb, vitálisabb népek tengerében. A nagycsaládban felnövő gyermek társadalmilag értékesebb, mert még kiskorában megtanul életteret teremteni magának, természetesen a család szabályain belül. Tudja és elfogadja, hogy nem ő körülötte forog a világ, mivel nem ő az egyetlen fontos személy, akinek a családban minden kijár, ellentétben az egykézű családdal. A testvérek rákényszerítik elfogadni egy szűkebb közösség rendszabályait, így a tágabb közösségbe való társadalmi beilleszkedése is zökkenőmentesebb. Könnyebben teremt társkapcsolatokat, és érzékenyebben reagál a társadalom valamint az egyén problémáira. Jobban megérti és szíven viseli egy közösség gondját-baját, és sokkal inkább hajlandó tenni is érte valamit.

A nagycsaládban felnövő gyermek érzelmileg edzettebben reagál a társadalom okozta konfliktusokra, nem panaszkodik, nyafog, problémázik a közösségi életkörülmények között (katonaságnál, az osztálykirándulásokon stb.) Az egykézű társadalom az elárvult öregek, vénlányok, öreglegények, társtalan özvegyek szomorú közössége, ahol a gyermekek vidám, lelket melegítő kacagását, a kutyák, macskák babusgatása, valamint a reménytelen, magányos öregség rémálma váltja föl.

Amikor egy közösség véstesen pusztul, semmiképpen sem hivatkozhat arra, hogy a nemzetközi egyezmények tiltják a nemzetiségi arányok megváltoztatását. Ez csak akkor lenne érvényes, ha az adott közösség képes lenne benépesíteni a szóban forgó területet. Viszont amíg a falvaink, városaink elnéptelened-

nek, egy emberöltő sem kell ahhoz, hogy egész települések tűnjenek el, akkor senki se csodálkozzon azon, hogy az üresen hagyott életteret a vitálisabb népek könnyörtelenül betöltik. És ezért nem őket, hanem saját magunkat kell okolnunk. A világban ádáz harc folyik az élettérért, és ebből a küzdelemből az egészségesebb erkölcsi normák között élő népek kerülnek ki győztesként. Az a közösség pedig, amely vitalitásában megfáradt, amelynek nincs jövőképe, célja és jövőbe vetett hite, az csak magát vádolhatja.

Semmivel sem jobb a délvidéki magyarság helyzete a nemzettudat tekintetében sem. Ezt igazolja a nagyszámú beolvadás, a jugoszlávság hivalkodó hangoztatása, a magyar iskoláztatás mellőzése, de főleg a vegyes házasságoknak az az elfogadhatatlan jelensége, hogy a magyar fél, legyen az férj vagy feleség, mindig feladja a magyarságát. A gyermekeik pedig nem arra törekednek, hogy mindkét szülő kultúráját megismerjék, elsajátítsák, sokkal inkább arra, hogy szerb társaiknak minél jobban megfeleljenek. Így, hogy hovatartozásukat minél jobban bizonyítsák, magyargyűlölő janicsárokká válnak.

A nemzettudat kialakításában három tényezőnek van meghatározó szerepe: a családnak, az iskolának és a tágabb közösségnek. Természetesen más dolgok, körülmények is segíthetik az egészséges magyarságtudat kialakulását, mint például az anyaország vonzereje, de mindezeknek a befolyásolhatósága bizonytalan és csak egyedi esetekre vonatkoztatható.

A család szemléletmódja biztos, hogy a legfontosabb tényező ennek a kialakulásában. Ha a gyermeket még páréves korában az édesanyja meséje elbűvöli, megragadja a magyar nyelv szépsége, majd később maga is fogyasztójává válik a gazdag magyar kultúrának, örülni tud a magyar sportolók sikereinek, a magyar múlt jeles eseményei vagy a történelem dicső alakjai büszkeséggel töltik el, akkor biztosak lehetünk, hogy az illető nemzettudata szilárd alapokon nyugszik. Persze, ez még nem jelenti azt, hogy az élet sorsfordulói, az anyagi vagy más csábítások nem kényszerítik majd idővel szemléletváltásra s magyarságának a megtagadására. A kisebbségi sors vagy a hontalanság, sajnos, nagyon sok buktatót rejteget, melynek csak a legfelvértezettebb nemzettudatúak képesek ellenállni.

Mindezt szem előtt tartva sajnálattal kell megállapítani, hogy a délvidéki családok közül csak nagyon kevesen képesek e szellemi háttér biztosítására. Számításba véve azt a tényt, hogy a mostani szülők, már a

negyedik vagy az ötödik generáció, amely kegyetlen magyarelleses kisebbségi sorsban nő föl, vagyis nekik az iskoláztatásuk során nem volt alkalmuk megismerni a magyar kultúra gazdagságát, a múlt dicsőségeit, sokszor még a magyar betűvetést sem sajátíthatták el, akkor érthetővé válik, hogy miért képtelenség elvárni a magyar családoktól, hogy az utódokban egy szilárd magyarságtudatot építsenek ki. Kezdetben még élt az őstől áthagyományozódott s továbbadott nemzeti büszkeség, de azóta eltelt több mint 85 év úgy, hogy ezt a leszakított nemzettöredéket számtalanszor megalázták, megfélemlítették, menekülésre kényszerítették, gyilkolták, megfosztották hitétől és kultúrájától, megtévesztették, sőt butították vagy janicsár módon a magyarságuk feladására nevelték, mindemellett anyagi s társadalmi előnyök révén a magyarságuk megtagadására csábították, akkor már érthetővé válik ennek a családi háttérnek a szellemi s erkölcsi hiánya. Csak remélni lehet, hogy a megváltozott politikai viszonyok és az anyaország támogatása révén mind többen térnek vissza a magyar nemzet közösségébe, akik híven pláncolják majd az utódokba is a nemzet szeretetét.

Sajnos az iskolától sem remélhető a magyarságtudat építése. Sőt, mindmáig a magyar nyelvű iskola-rendszer szerkezete és eszmeisége a „(jugo)szlávság” dicsőítésére nevel. A tanterv szerint a magyar az bünyös, fasiszta nemzet, amelynek az egyedüli célja a nemes szerb nép elpusztítása és hazájának az elrablása. Az oktatás csak nyelvében magyar, de szellemében nem. A zene és a képzőművészet oktatását, mivel mellékes tantárgyként kezelik, általában idegenek, értsd szerbek tanítják, pedig emberformáló ereje (s magyarságtudat-erősítő szerepe) épp ezeknek a tantárgyaknak van. A történelemből csak azt hallhatják, hogy a magyar hatalom miként nyomta el más nemzet tagjait. Még a legdicsőbb történelmi hőseinket is, mint Kossuthot, az aradi vértanúkat stb. mind negatív történelmi szemlélyekként tárgyalja a történelemoktatás. Az irodalmi tantervnek egy jelentős része, ahelyett, hogy a világszínvonalat jelentő magyar irodalom remekeit mutatná be, tizedrangú („vajdasági hithű, kommunista”) alkotók munkáival akarja megszerettetni az irodalmat. Sajnálatlaltal kell megállapítani, hogy e szégyenteljes szemléletmódnak az újvidéki magyar tanszék a leghívebb szószólója, épp az az intézmény, amelynek legfontosabb feladata lenne a magyarságtudat kiépítése. De miként lehet elvárni e feladat teljesítését egy olyan intézménytől, amelynek az oktatói, a délvidéki magyarság sorsáról folyó tanácskozáson, kétségbe vonják, megkérdője-

lezik a nemzet tudat szükségességét. És ez az egyetem neveli a magyar pedagógusok élgárdáját, amelynek a legfontosabb szerepe lenne a magyarságtudat elplántálásában. Korábban könyörtelen eszközökkel terjesztette a jugoszlávság vállalását, most pedig, hogy ez az összetakolt szülemény darabjaira hullott, és az eszme semmivé lett, az egyetemes magyarság vállalásával szemben kozmopolitizmust hirdet, s a világpolgárt dicsőíti. Szerencsére e tanintézet „nevelése” ellenére számos pedagógus erkölcsi kötelességének, szívügyének tartja a magyarságtudat kiépítését a rá bízott fiatal nemzedékekben.

Az a tény, hogy Szerbiában a magyarság mindig másod-, harmadrangú állampolgárnak számított, aminek megkülönböztető hátrányait a születésünktől a halálunkig kénytelenek vagyunk eltűrni, sőt az utóbbi időben a sírgyalázások miatt még a halálunk után is, sokakban megingatja a magyarságuk vállalását. Ez a káros hatás főleg a tanügyi intézményekben jut kifejezésre. Az a már a magyarok által is természetesnek tartott szokás, miszerint mindig, minden iskolai rendezvény, ünnepség, verseny stb. a szerb nyelvűvel kezdődik, még a többségében magyarul lakta településeken is, eleve hátrányos megkülönböztetést jelent. Sőt azt példázza, hogy magunk is egyetértünk ezzel a megbélyegző degradálással. Pedig az egészséges életöszton, az emberi büszkeség s gerincesség a tiltakozást, az ezzel való szembe fordulást diktálná. Miként várhatjuk el gyermekeinktől, hogy egy öntudatos, karakteres, egészséges jellemmé fejlődjenek, ha tudatosan olyan közegbe kényszerítjük őket, ahol megalkudni, meghunyászkodni, mindezt a megaláztatást pedig még dicsőíteni is kénytelenek. Nem beszélve az utóbbi időben mind gyakoribb bántalmazásokról, zaklatásokról, a szórakozási lehetőségek beszűküléséről, amivel nap mint nap kénytelenek szembesülni. Amíg politikusaink, a magyar politikai pártok és a magyar értelmiség csak fejcsóválással, hatástalan tiltakozó nyilatkozatokkal és soha be nem tartott ígérekkel igyekeznek némi erkölcsi támogatást biztosítani ebben a szellemi fertőben s nyomorban felnövő fiataloknak, addig ne reménykedjen senki sem a délvidéki magyarság erkölcsi megújulásában. Mert amíg nemzedékek nőnek fel sérült lélekkel, meggörbített gerinccel, félelemmel a szívükben és egyéniségükben sérült, kisebbségi tudattal, addig föltámadást remélni egy ilyen közösségtől balgaság és naiv szemfényvesztés. És itt mindjárt folytathatnánk a bűnös nemzet megbélyegzésével is. A csúrogi és

zsabylai magyarok mind a mai napig kollektívan háborús bűnösöknek vannak nyilvánítva, amit minden alkalommal, ha erre a szerb hatalomnak a piszkos, sovinszta ügyeinek palástolásakor szüksége van, előhúznak. A délvidéki magyarság mindaddig káros, fasiszta nemzet lesz, amíg el nem tűnik szülőföldjéről, erről a Trianonban elrabolt területről. Széchenyi gondolata sohasem volt ránk vonatkoztatva annyira aktuális, mint most, miszerint „csak a civilizált világ közvéleménye tudna talán megálljt mondani annak az ördögi kormányzati tendenciának, amelynek folytán bennünket, mint nemzetiséget lassan legyilkolnak.”

Nem lehet erkölcsi megújulást, még kevésbé szellemi és létszámbeli gyarapodást remélni e közösségtől mindaddig, amíg a délvidéki magyarságban a hontalanság, a bizonytalan jövőkép és a megalázó másodrendűség tudata él. Nem lehet egy lelkében összetört, meggyötört, életösztonát elveszejtett közösségtől, poraiból föltámadó fönix módjára megújulást remélni addig, amíg ezek a már felsorolt okok meg nem szűnnek. Egy közösség csak akkor tud létezni, ha alkothat, jövőt teremthet, és ha mindezt biztosítva látja. Akkor vállal utódokat, ha a munkája gyümölcsét a gyermekeire átruházhatja, akik az alkotását majd tovább építik, büszkén emlékezve a lelkes elődökre. „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne” – írja Tamási Áron. Ezt az otthont meg kell teremtenünk, ha itt élni akarunk. Az itt élő magyarság a trianoni diktátum előtt sem volt egy olyan egységes közösség, mint például az erdélyi vagy a felvidéki. Számptalan vidék kirajzásából népesítette be ezt a területet, más népekkel szétszabdaltan, az otthon érzése sohasem volt olyan mély és tudatos, mint a már említetteknél, és ennek a nemzeti összetartozásnak a hiányérzete, a társtalanság bénítóan hatott a beolvasztási kísértekekkel szemben. **A délvidéki magyarság mindaddig otthontalannak érzi magát (még ha a saját szülőföldjén is él), amíg sorsát nem saját maga irányíthatja. A területi és a személyi autonómia, a valódi egyenjogúság és a biztos jövőkép elengedhetetlen föltétele a megmaradásunknak. E nélkül az erkölcsi, a szellemi és a létszámbeli megújulás csak naiv vágyálm lehet, amit a történelem könyörtelenül elsodor. Ezért mielőbb cselekedni kell, „hogy e kis nép oda ne vesszen / át ne lyukadjon helyünkön a térkép / ki ne radirozzon a világi lét végképp”.**(Jókai Anna)